Wolgatatarische Zeitung „Idel-Ural"

Idel-Ural

2 (59) — Tatar legionьnьŋ atnalьq gəzitəse — 16. qinvar 1944

Tyləy səqəte çitər!

Ingliz-amerikalьlarnьŋ Germaniənen tьnьc şəhərlərenə terrorlarca jasaqan hava həçymnərenə tieşle çəvap qajtarьlacaqь turьnda syz ber bygen genə barmьj. Xəzerge kəndə Germaniə tarafьnnan tyləy səqəte hic şiksez tormьşqa aşьrьlacaqьn ber Germaniədə genə tygel, şulaj uq başqa illər də jaxşь aŋlьjlar. Germaniənen bu birəcək çəvabь — suqьş barьşьnьŋ jaŋa fazasь bulacaq. Doşman propagandasь yz xalqьna, Germaniənen tyləy səqəte turьnda aldan əjtyen, barь tik „nervalarqa qarşь suqьş" diep kyrsətməkce bula. Ləkin monьŋ kiresencə buluьn həm tiz kəndə tyləy səqəte tuacaqьn Angliə xalqь acьq sizə başladь.

Cit il mətbuqatlarьnьŋ kyrsətylərə bujьnca, Angliə xalqь Germaniənen çəvabьn zur qurqьnьcьlьq belən kətə, cənki inglizlər yzlərenen təçribəsendə Germaniənen zur operatsiələrne ujlanqan, nigezle xəzerlek jasalqac qьna tormьşqa ytkərylərен jaxşь belərlər. Əzgenə də arttьrmьjca, aubr hava terrorlarьn başьnnan kicergən, joqьsьz kyp tənnər ytkərylərenə qaramastan, german xalqьnьŋ nervalarь inglizlərnen nervalarьna qaraqanda nьqraq dirgə məmkin. Cənki german xalqь, inglizlərgə nindi dərəçədə qurqьnьclь çəvap birelacəgen acьq belə həm tizdən tuacaq tyləy səqəten şiksez ьşanьc həm sabьrlьq belən kətə. Bilgele, ul vaqьtta inglizlər ɵcen german xalqьna ypkələrgə urьn bulmajacaq. Xəzer inglizlər ɵcen tyləy səqəte tuuьn kɵty, yze ber aubr nərsəgə əjlənde. Qurqьnьclь çəvapnь kɵtep, alar kɵnnən-kɵn yzlərenen salqьn qanlьqьn juqaltalar həm kiləcək çəvap nindi texnik təsendə bulacaqь turьnda başlarьn vatalar.

Ləkin Germaniə yzeneŋ çəvapqa xəzerlegən bik jəşren rəveştə alьp bara. Bu kɵcle tyləy qoralьn eşləp cьqarucь german zavodlarь jul ɵstendə jatmьjlar. Alar qojmasь aşa qarau, kyzəty məmkin tygel. German inzenerlarьnьŋ həm eşcelərenen nətiçəle xezmәte, Jevropa doşmannarьna qarşь tyləy səqəte başlanqanqa qədər, zur ser bulьp qalacaq.

Qajcan son tyləy səqəte tuacaq?

Jaxşь məqlymətle, german zurnalistь, Şvarst fon Berk moŋa tybəndəgecə çəvap birə:

„Germaniə yzeneŋ çəvabьn iŋ unajlь psixologik vaqьtta başlajacaq. Bu vaqьt xəzer texnik jaqtan xəzer bulьda tormьj, ə çəvapnьŋ totqan tɵp maqsatьnda tora. Maqsat — „çimereklərgə çimery" belən çəvap birydə tygel, ə bu jaŋa hɵçym nətiçəsendə suqьşnьŋ bɵten barьşьn yzgərtydə həm qatqi udar belən, ber nindi vəxşilek aldьnda da tuqtamaqan, tьnьc xalqnь yterycе çinajətcelərgə tamam cik qujuda tora".

Ləkin german komandalьqь tieşle vaqьttan alda bu hɵçymne başlarqa teləmi. Germaniə planьna, moŋardan başqa da kyp qorbannarqa həm qan tygylərgə səbəp bulqan, bu suqьşnьŋ taqь da kybrək qan tykterygə əjləndery teləge kermi. Ul təçribəle qoral belən tiz vaqьt ecendə suqьşnьŋ jazmьşьn xəl qьlьrqa teli. Jevropanьŋ kɵnbatьşьnda, tɵn jaqьnda həm kɵn jaqьnda Germaniənen jəşen tizlegendə ytkərelgən poxodlarь ni dərəçədə az qan tygy belən ytkərelgən bulsalar, şulaj uq bu jaŋa qoral belən birelacək çəvap ta şul nətiçədə ytərgə həm german qəskərlərenen klassik operatsiəse bulьrqa tieş.

Bilgele bu „xirurgik intervensiə" Jevropaqa qarşь terror hɵçyme başlaucь inglizlər ɵcen bik aubr bulacaq. Bu aubr səqətlərdə german xalqь inglizlərgə qarata qьzqanucьlьq belən qarьj almajacaqlar. Cənki ingliz-amerikalь yterycelər hic nindi də qьzqanmaucьlьq, keşelek təsen juqaltqan jьrtqьclьq belən Germaniənen tьnьc xalqь ɵstendə ylem jərttelər.

1943 nce jьlda kisken kərəşkə kɵc çiu ɵcen alьp barьlqan saqlanu suqьşьna qaraqanda, tyləy səqəte başlanqannan son, Jevropadaqь suqьşnьŋ qomumi xəle tulьsьnca yzgərəcək. Germaniənen çiny bajraqь jaŋadan alqa baracaq!

German xərbi diŋgez kɵclərenen flok artilleriəse Amerika ocqьcьn ut ecenə ala

Kɵn jaq Italiədə aclьq

Italiədə xɵkem sɵrgən aclьq həm tərtipsezlek — ingliz-amerikalьlarnьŋ Jevropaqa nindi jazmьş kiterəcəkləren acьq kyrsətyce misal bulьp toralar. Italiənen ingliz-amerikalьlar tarafьnnan basьp alьnqan ɵlkələrendə xəjerceleknen kɵcəjye, çəmqiət tormьşьnьŋ çimerelye turьnda ber kɵn jaq Italiədən qacьp cьqucьlar qьna səjləmilər. Britaniə mətbuqatь da bu ciktən tьş bulqan aubrlьqlarnьŋ kɵcəjye turьnda jazьp cьqarqa məçbyr buldь. „Njus Rev'ju" gəzitəseneŋ xərbi xəbərcese:

„Kɵn jaq Italiə xalqь yzeneŋ kɵndəlek jazmьşь ɵcen tuqtausьz qajqьrьrqa, kɵrəşergə məçbyr buldь. Rim belən Neapol' arasьndaqь julda hər ber 50 metrda aşarqa soranucь ac balalarnь həm qartlarnь ocratьrqa mɵmkin. Jullar — ac-jalaŋac, soranьp jɵryce balalь xatьnnar belən tulь", dip jaza. Xəbərce yzeneŋ məqaləsen:

„Bygenge kɵndəge Italiə xalqьnьŋ jazmьşь, irtəgə kiləcək Jevropa jazmьşь" dip təmamlьj.

Bu syzlər bol'şevik-plutokratlarnьŋ Jevropaqa nindi tormьş kiterəcəkləren acьq kyrsətələr. Badolio həm Italiə korolenen xianəte, Italiəne şundьj qurqьnьclь xəlgə qaldьrdь. Ingliz-amerikalьlar qulьna birelgən Italiə xalqьnьŋ aclьq jazmьşь başqa xalьqlar ɵcen yrnəkle misal bulьp tora. Moŋa qarata, ingliz-amerikalьlarnьŋ Italiənen birelye (kapitulətsiə jasauь) aldьnnan, aŋa birgən vəqdələre həm Italiə plutokratlar qulьna kergəc bu vəqdələr nicek tormьşqa aşьrьluьn caqьştьrьp kity, plutokratlarnьŋ tɵp plannarьn acьp salalar.

Birely aldьnnan general Ejzenhover italiannarqa tybəndəgecə mɵraçəqət jasadь:

„Bez sezne azat itycelər bulьp kiləbez. Beznen okupatsiə sezgə solьx kiterəcək".

Italiə birelgənnən son, 17 nce oktəbrdə, London radiosь:

„Bygen beznen berektəşebezgə əjləngən italiannarnьŋ, kicə beznen kyrə almaqan həm məkerle doşmanьbьz buluьn bez berdə isebezdən cьqarьrqa tieş tygelbez. Tik barь çiŋely genə, alarnь beznen berektəşebez itte. Xəzer alar qollar galerada eşləgən kebek eşlərgə həm qəzap cigərgə tieşlər".

Italiənen birelye aldьnnan, britan profsojuzlarь julbaşcьsь Tom O'brien radio aşa:

„Bez sezgə azьq-təlek produktlarь həm bɵten başqa kirək bulqan nərsələr belən tiz arada jardəm itəcəkbez" dip Italiə xalqьna mɵraçəqət itte.

Birelydən son, 29 ncь sentəbrdə, „Deili Əkspress":

„Kyptən tygel genə beznen doşmanьbьz bulqan italiannarnь aşatuda ber məqnə də juq. Bez alarnь birelergə məçbyr itkənnən son, alarqa birəcək çəzabьz kisken rəveştə tormьşqa aşьrьlьrqa tieş" dip jazьp cьqtь.

Birely aldьnnan, amerikalьlar Ruzveltnьŋ xɵrməte diep, Italiəgə kyp kyləmdə dəvalanu darularь çibərergə vəqdə itkənnər ide. Bir[illegible]dən son Neapol'də aclьqtan kilep, [illegible] darular çiteşməy səbəple, tiz arada qurqьnьclь dərəçədə tarala başladь.

Birely aldьnnan amerikalьlar:

„Amerikanьŋ çiŋye — Italiə xalqьna bɵten dɵnja səydə eşendə irekle qatnaşu tudьracaq" dip Rim ɵstennən listofkalar ьrqьttьlar.

Birelydən son Amerika zurnalistь Kingsberi:

„Çinelgən Italiə xucalьqь Amerikanьŋ beten iqtisadi qьzьqsьnuьna bujsьndьrьlьrqa tieş", dip mətbuqat bitendə jazьp cьqtь.

Bu caqьştьrular, ingliz-amerikalьlarnьŋ Italiə xalqьna birgən vəqdələre barь tik aldau qьna buluьn acьq kyrsətələr. Əgərdə ingliz-amerikalьlar yzlərenen birgən vəqdələren cьn kyŋeldən tormьşqa aşьrьrqa teləsələr, Italiənen alar tarafьnnan basьp alьnqan ɵlkələrendə jəşəgən 7 000 000 keşene kirəkle nərsələr belən tə'min ity „çinycelər" ɵcen aubr nərsə tygel ide. Şulaj itep, kɵn jaq Italiədə bulqan aclьq həm tərtipsezlekne plutokratlar aldan ujlanqan jaubz plan bujьnca alьp baralar. Ruzveltnьŋ bɵten dɵnjaqa iqlan itkən dyrt „istiqlalь" kɵn jaq Italiədə bɵtenləj yzeneŋ kiresenə əjlənde. Italiə misalь, bɵten Jevropa xalьqlarьna, jəhyd-plutokratlarnьŋ nindi azatlьq kiterylərен acьq kyrsətə.

★

London gəzitəse „Fainansial Njus", kɵn jaq Italiədə bulqan iqtisadi kotostrofa „Amgot" tarafьnnan Italiə lirasьnьŋ kursьn bik tybən dərəçədə qujudan kilep cьqtь, dip jaza. Ingliz-amerikalь bankirlar yz kesələren qalьnajtu teləge belən 1 funt sterlingnьŋ kursьn (bəjəsen), 400 liraqa qujdьlar. Liranьŋ bəjəse təşy belən fajdalanьp, plutokrat səydəgərlərе Italiə milken buş xaqqa Angliəgə çia başladьlar. Uranьlь xalьq, xaqьsьz bulqan lira belən qalьp, xəjerceləkkə əjlənde. Ildə „qara birza" xɵkem sɵrə başladь. Xəzer, nicek bulsa da, ilneŋ iqtisadi xəlen ber az kytəry ɵcen „Fainansial Njus" liranьŋ bəjəsen kytərergə təqdim itə. Kyrəseŋ, plutokratlar, Italiə xalqьn talauda bik jьraq kitylərен yzlərе də tanьrqa məçbyr buldьlar.

Zur hava suqьşь

136 terror ocqьcь bərep tɵşerelgən

German xərbi baş komandalьqьnьŋ maxsus belderye bujьnca, 11nce qinvarda, kɵndez, zur hava suqьşьnda 136 Amerika terror ocqьcь bərep tɵşerelgən (şulardan 124e dyrtər motorlь ocqьc). Bu soŋqь kɵcle hava suqьşьn, suqьş başlanqannan birle iŋ zur hava suqьşlarьnnan dip sanarqa mɵmkin. Germaniənen hava hɵçymennən saqlanu kɵclərе kɵnnən-kɵn kɵcəjə. Ingliz-amerikalь hava gangesterlarь hər ber hɵçymnərе sajьn zur juqaltularqa ducar itelər.

4° Zsn 55 624

Herman Göringqa 51 jəş tuldь

Reixsmarşal Herman Göring german əsçelərə janьnda

Reixsmarşal **Herman Göring** 1893 nce jьlnьn, 12nce qinvarьnda Bavariənen, Rozenteim şəhərendə tudь. 1914nce jьlda suqьş başlanqan vaqьtta, Göring yzenen, xərbi bylegendə in, jəş lejtenantlardan berse bula həm suqьşta kyrsətkən batьrlьqь əcen, berence bulьp, ikence dərəçədəge Timer tərə ordenь belən byləklənə. 1915nce jьlda Göring hava kөclərə bylegenə xezmətkə kycə həm tiz arada inglizlərgə qarşь hava suqьşlarьnda kyrsətkən batьrlьqь arqasьnda tanьlqan-ataqlь ocucь ismenə iə bula. Kөcle hava suqьşьnda qatь jaralana. Dəvalanьp cьqqannan son, eskadriliə komandirь bulьp bilgelənə. Anьn, komandalьqь [illegible]qan eskadriliə hava suqьşlarьnda zur unьşlarqa ireşə. 1918nce jьlda Herman Göring in juqarь bulqan bylək — „pur la merit" ordenьn ala.

1921nce jьlda, Mynxendə,. berence mərtəbə Adolf Hitlernьn, notьqьn tьnlaqannan son, milli sotsializm xərəkətenə quşьla. Şul vaqьttan başlap ul Fjyrernen, in, jaqьn jardəmcelərennən berse bula. 1928nce jьlda milli-sotsialistlar firqəsennən Herman Göring Reixstagka deputat bulьp sajlana həm 1931nce jьlda Reicstagnьn, rəise bulьp bilgelənə.

Herman Göring yzenen, kin, məqlymətle buluь arqasьnda, Germaniənen, tərle çəmqiət eşlərendə jaqьnnan qatnaşa həm julbaşcьlьq itə. Germaniənen, suqьş sənaqəten ysterydə həm xalьq xuçalьqь belən julbaşcьlьq itydə kyrsətkən xezmətlərə əcen, Herman Göring, bəjek Germaniə dəvlətenen, berence marşalь ismen ala.

Suqьş xəllərе

Ytkən atnada, Sovetlar yzlərenen, „qьşqь heçymnəren" kөcəjty əcen frontnьn, tərle byleklərenə kyp sanda bulqan qoral həm keşe kөce salьp. qatь heçym alьp bardьlar.

Nikopol' kyper aldь nьqьtmasьna qarşь kyp kenə tank byleklərə həm 10 uqcь diviziə, **Propoisk** janьnda — 6 uqcь diviziə, Vitebsk jynələşendə — kyp tank byleklərə həm 5 armiə kөcə belən Sovetlar heçym başladьlar.

Ləkin bu kyp sanda həm ozaq kennər bujьna dəvam itkən heçymnər, german saqlanu kөclərenen, qaqşamaslьq qarşь torьь arqasьnda, alar ber nindi də stratigik nətiçəgə ireşə almadьlar.

Ytkən atnada **Zitomer** əlkəsendə bigrək tə qatь suqьşlar buldь. Bol'şeviklar Zitomer jaqьnnan german frontьn əzərgə tьrьşьp. kyp sanda jana rezervalar kiterep, tuqtausьz heçym alьp bardьlar. German saqlanu sьzьqьnnan eckə kergən Sovet byleklərе. german rezervalarьnьn, qarşь heçyme beləe kire qajtarьlьp tordьlar. Sonqь kennərdə bol'şeviklar heçymnəren **Berdicef** jynəleşenə kycerdelər.

Zitomer həm Berdicef tirəsendəge suqьşlarda german qəskərlərе bol'şeviklarnь keşe həm qoral kөce jaqьnnan zur juqaltularqa ducar ittelər.

Sovetlarnьn, qajber çirdə saqlanu sьzьqьnnan eckə kerylərе barь tik urьnlь əhəmiətkə genə iə bulьp tora. Bu urьnlь eckə kergən byleklərne juq ity əcen german komandalьqь qulьnda bəten məmkinleklər bar.

German xərbi baş komandalьqьn, 9-10-11nce qinvarda birgən xəbərе bujьnca:

Qьrьmda, Kerc şəhərennən tən jaqtan kөncьqьşta, sovetlar yzlərenen, kyper aldь nьqьtmasьnnan, german komandalьqь tarafьnnan aldan kətelgən heçymnəren başlaqannar. Kөrəş dəvam itə. German jar artilleriəse utьnnan **Taman** jarьm utrauьnda çinalqan Sovet byleklərьndə zur juqaltular bulqan.

Dnepropetrovsk şəhərennən kөn jaqtan kөnbatьşqa tar qьna front sьzьqьnda. Sovetlar kyp kөc belən, artilleriə həm ocqьclar jardəme astьnda kөcle heçym jasaqannar. Qatь kөrəş nətiçəsendə bol'şeviklarnьn, heçyme kire qajtarьlqan həm 55 Sovet tankьsь juq itelgən.

Kirvograd şəhərе tirəsendə qatь suqьş dəvam itə. German qəskərlərenen, qarşь heçyme nətiçəsendə elektən qaldьrьlqan bik kyp urьnnar doşman qulьnnan kire alьnqan.

Pogrebişcidən kөn jaqtan kөnbatьşta Sovetlarnьn, kөcle heçymnərе kire qajtarьlqan. Ike Sovet batalionь juq itelgən. Barь tik ber diviziə bylegendə genə də 31 Sovet tankьsь həm 19 tubь juq itelgən.

Berdiceftən kөnbatьşta Sovetlarnьn, heçyme ber nindi də nətiçəgə ireşə almaqan.

Novograd-Volьjnsk həm **Sarnьjdan** kөnbatьşta Sovetlarnьn, **Pripet** sazlьqь jaqьnnan kilgən kyzəty byleklərе belən urьnlь suqьşlar bulqan.

Recitsadan kөnbatьşta Sovetlar kin, front belən qatь heçym başlaqannar. Alarnьn, saqlanu sьzьqь aşa urьnlь ytylərе juqqa cьqarьlqan.

Vitebsk tirəsendə bol'şeviklar şəhərnen, kөn jaqtan kөncьqьş jaqьnda front sьzьqьn əzərgə teləp, tanklar, artilleriə həm ocqьclar jardəme belən qatь heçym başlaqannar. Qatь kөrəş nətiçəsendə, bol'şeviklarnьn, zur qanlь juqaltularь belən, heçym kire qajtarьlqan. Sovetlar bu heçymdə, barь ber kөn ecendə, 87 tank juqaltqannar.

Kөn jaq Italiə frontьnda qatь suqьş **Venafrodan** kөncьqьşta bara. Doşmannьn, bəten heçymnərе kire qajtarьlqannar. Frontnьn, başqa byleklərendə barь urьnlь kөrəşlər baruьn qьna xəbər itələr.

10 ncь qinvarda kөn urtasьnda həm 11 nce qinvarda tənnə ingliz-amerikalьlar **Sofia** şəhərenə terror heçyme jasaqannar. German həm bolqar hava heçymennən saqlanu kөclərе tarafьnnan doşmannьn, 13 ocqьcь bərep təşerelgən.

Japoniə hava kөclərenen, jana unьşlarь

Japon imperatorь stafkasьnьn, xəbər itye bujьnca, 26 ncь dekəbrdə, kөtelməgəndə Japoniə dingez ocqьclarь Borgen buqazьnda doşman karvanьna heçym jasap: 2 auьr krejser, 2 transport kiməsen batьrqannar. Hava suqьşьnda 20 doşman ocqьcь bərep təşerelgən. 17 japon ocqьcь yz bazalarьna kire qajtmaqannar.

27 nce dekəbrdə Japoniə dingez ocqьclarь Merkusa janьnda doşman dingez kөclərenə qarşь jana heçym jasadьlar. Qəskərlər belən tulqan 3 transport kiməse həm 2 motorlь kater batьrьlqan, 18 doşman ocqьcь bərep təşerelgən. Japonnar 7 ocqьc juqaltqannar.

Japoniə parlamentьnьn, Juqarь palatasьnda, admiral Şimada, sonqь ike aj ecendə doşmannьn, tybəndəge juqaltularьn kyrsətte: 5 linkor, 16 ocqьc jөrtkec (avionoses), 26 krejser, 1 eskadra minonosь, 11 su astь kiməse həm 33 transport kiməse batьrьlqan. Hava suqьşьnda 1000 gə jaqьn doşman ocqьcь bərep təşerelgən.

Amerikalьlar zur juqaltularqa qaramastan, heçymnəren dəvam itələr. Japoniə dingez kөclərе, iskitkec kin, suqьş məjdanьnda, yzlərenə jeklənqən burьcen batьrlarca ytəp kilələr.

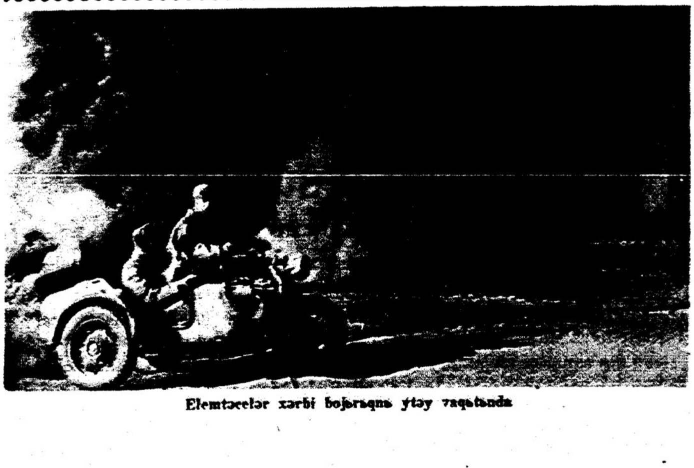

Elemtəcelər xərbi bojrьqnь ytəy vaqьtьnda

Fjyrernen, in, jaqьn jardəmcelərennən berse — Reixsministr Alfred Rosenbergka şuşь jьlnьn, 12nce qinvarьnda 51 jəş tuldь.

Ike jьl ecendə 377 əsir

Amerika dəvlət sərkətibe Patterson belderye bujьnca, suqьş başlanqannan birle Amerika xərbi kөclərə tarafьnnan barlьqь 377 japon soldatь əsirgə alьnqan. Bu san Teno soldatlarьnьn, suqьşcan ruxь ni dərəçədə kytərenke buluьn acьq kyrsətə.

Kyptən tygel genə bəten dөnjaqa Gilbert utrauьndaqь japon soldatlarьnьn, suqьşcan qəharmanlьqlarь turьnda xəbər taraldь. Utrauьnь saqlaucь 3000 japon soldatь, yzennən bik kyp mərtəbələr artьq sanda bulqan doşman belən in, azaqqь soldatqa qədərе qəharmannarca kөrəşep, yzləren qorban ittelər. Şulaj uq ytkən qьş kөrəşendə Alent utraularь tөrkemendəge Attu utrauь garnizonь azaqqь keşegə qədərе doşmanqa qarşь kөrəşkənnər ide. Şulaj itep, japon soldatlarь yz vatannarьn ingliz-amerikalь basьp alucьlardan batьrlarca saqlьjlar.

Xianətcelərne ylemgə xөkem ity

Italiənen, faşist-çəmhyriət xosusi xərbi tribunalьnьn, qərarь bujьnca, elekke faşist xөkymətendə çəvaplь urьnda bulьp, Badolio xianətendə qatnaşucьlar ylem çəzasьna xөkem itelgənnər. Xөkem qərarь bujьnca elekke tьşqь eşlər ministrь **graf Ciano**, **marşal de Bono**, elekke xuçalьq eşlərе ministrь **Paresi**, faşist firqəsenen, elekke sərkatibь **Marinelli**, Italiə industriəsenen, elekke çitəkcese **Gottardi** 11 nce qinvarda atьlqannar.

Azat itelgən əlkələrdə

Germaniə həm rumьjniə dəvlətlərе, Transnisteriə xalqьna. çəmqiət xuçalьqьn kytərydə zur jardəm kyrsətələr. Xəzerge kөndə Transnisteriə aulь xuçalьqьnda 5069 traktor, 7580 saban, 10 667 kul'tivator, 12 400 cəckec, 1561 kombajn həm başqa aul xuçalьqь maşinalarь eşlilər.

Urьndaqь xalьq sələmətlegen saqlau ecen 7142 keşe jatьp dəvalanьrlьq 91 şifaxanə həm 93 dispanser eşli. Suqьş vaqьtь buluqa qaramastan, barь tik Odessa şəhərendə genə də 1255 student, 25 821 urta məktəp həm 179 720 başlanqьc məktəp uqucьlarь uqularьn dəvam itələr. Marşal Antonesku dekretь bujьnca bəten məktəplərdə uqutu eşe ana telendə alьp barьla.

QƏJAZ ISXAQI

(Dəvamь. Başь uzqan sannarda)

★

Ikence kənne polkovnik Timerqəli kən bujь kənsələriədən kənsələriəgə captь. Jətim tərek balalarьn, tol xatьnnarьn kiterty əcen kəqəzlər aldь. Timer julьna rəxsətlər сьqarttь. Şul eş əcen yze belən bergə bara torqan doktorqa və anьn iptəşlərе 4—5 keşegə şəhadətnamələr jasattь. Qьzьnьn çəfhəgə baru əcen kirəkle kəqəzləren xəzerlətte. Yzenen qəskəre əcen çiteşep betməgən kiem-salьmnь, qoralnь yz kyze belən timer julqa çibərtte. Xəzinədəge sabitlarnьn moqaş aqcalarьn aldь. Yze əcen kirək-jaraqnь tupladь. Ştabqa kerep Kafkaz frontьnьn sonqь təfsille xaritasьn aldь. Ştabnьn təreklər xaqьnda çinaqan məqlumatlь jəşren kitabьn da qulda itte. Başqalarь belən ajrьm-ajrьm kyreşte, alardan həçym planь, həçym noqtalarь xaqьnda, qəskərnen kypme çiьluь xaqьnda in serle məqlumatnь tupladь. Kickə taba qьna arьp qajtqac, Arьslan Ylməs ulьna, telefon suqьp, saubullaşьrqa jynəlde. Anda anь taqь şul uq səjkemle qailə qarşьladь. Tege jabьlqannarqa itkən jardəme, jətimnərgə itkən xezmətе əcen rəxmət uqьldь. Taqь şul qailə ecendə sizmiencə bəten kicen ytkərde.

Kitərgə dip kyreşergə torqac qьna ul: „Onьtqanmьn ikən, minem sezdən taqьn ber ytenecem bar. Minem qьzьm ber nicə kənnən şəfqət tutaşь bulьp minem janьma barьr əcen Tifliskə kiləcək, anьn kəqəzləren sezdə qaldьrьjm. Jəş qьz, təçribəsez, şunarqa jardəmdə bulьqьz!" dide. Əsmabikə də, qьzlar da bu syzne bik səjenep qarşь aldьlar və anь yzlərenə təşərgə caqьrdьlar. Timerqəligə сьqьp qarşь alacaqlarьn səjlədelər. Məs'ələ xəl itelde digəndə genə, Fəridə, kətelməgəndə: — „Mində barьjm, polkovnik, mine də alьqьz" — dide. Yze də şul jat fikerdən qьzarьp kitte. Timerqəli: „Ul bit, beznen çir suqьş astь, irtəgə ni bulacaqьn bygen belep bulmьj. Ul qьzlar jəri torqan çir tygel" dide. Əsma da, advokat ta: „Juq bolaj qьna səjli" fələn didelər. Fəridə: „Сьnlap əjtəm polkovnik, seznen qьzьqьzqa barьrqa jarьj bit. Nik mina jaramьj?" dide. Timerqəli: „Minem qьzьma da jaramьj, ləkin bit min yzem anda... Qьzьm şəfqət tutaşь bulam digən fikerne başьna suqqan, şul julda xərap bulmasьn dip yz janьma caqьrtam... Anda qьzlarqa tygel, irlərgə də qьzьqa torqan ber nərsə də juq. Anda bit ut azqьra, ylem ujnьj...". Fəridə ətise-ənisenə: „Barьjm inde əni, min ozaq tormam, şundaqь xəlne kyrermen də qajtьrmьn... Polkovnik rəxsət itegez, mində seznen qьzьqьz belən bergə barьjm..." dide. Timerqəlinen manlajьnnan tir сьqtь, ul: „Min qьzьm janьnda seznen kebek tərbiəle ber tutaşnьn buluьn bik telər idem, ləkin sez beləsez tutaş, ul suqьş astь. Bygen əmer kilsə bez bygen ut ecendə. Suqьş: xatьnnь, qьznь, balacaqanь ajьrmьj... Anda şəfqət, mərxəmət juq, anda ylem, qan... Şunda nicek sezgə barьrqa rəxsət itim". Əsma da, Arьslan da: „Juq, juqnь səjli" fələn didelər. Ləkin Fəridə yz fikrendə qaldь: „Nik seznen qьzьqьzqa jarьj da, mina jaramьj? Suqьş bulsa jaralьlarnь qararmьn, kem bulsa da bit seznen qəskərdə tərek balasь". Polkovnik: „Sez də urьs əməsenə kerəsezmeni?" dide. Fəridə qьzardь, byrtende, çəvap taba almadь. Axrьdan: „Juq kermim, min yz xalqьma xezmət itərgə, yz xalqьmnьn jarasьn juarqa, çərəxəten bəjlərgə baram" dide. Polkovnik taqь: „Çəfhəgə bit qьzьl təre tutaşь bulmaqan ber xatьnqьz da çibərelmi, sez tutaş tygel!". Fəridə: „Bulam, berni tygel, bulam" dide. Arьslan belən Əsma aptьrap qaldьlar. Polkovnik: „Son sez, kynelegezdə bu qədər millətcelek taşьj torqan ber qьz, məselman tərbiəsendəge ber tutaş, kykrəgegezgə şul qьzьl tərene taqarqa nicek razьj bulasьz?"

Min də barьjm, polkovnik, mine də alьqьz...

dide. Fəridə taqь aptьradь, qьzardь. Axьrdan beləmsez, fələn diep yzenen ozьn syzenə kereşte.

Şunь qarap torqan Ibrahim: „Juq bu syzlər barda jalqan syzlər, sin millətceme? Millətce! Yzennen, millətnen, dinennen doşmanlьq qələmətе bulqan tərene sin, aqmь ul, qьzьlmь ul, nicek kykrəgenə taqa alasьn?"

Fəridə: „Juq taqmьjm, ul forma qьna, ul tьşta qьna qala" fələn dide.

Timerqəli: „Juq, qalmьj tutaş. Kəkere julqa kergəndə haman şundьj yzenne yzen jumalaular bula. Menə bez də urьs qəskərenə kergəndə bu kənne ujlaqanmь, yzennen tatar soldatьnnь əjrətəsen, anarqa şul aubr julda başcьlьq itəsen — anarqa urьslar arasьnda jardəmce bulasьn dielgən — juq isə kem turьdan turь yzenen xalqьna qarşь şul julqa kerə ala?... Kem qərdəşenen başьn caba torqan urьs baltasьnьn sabь bulьrqa razьj bula?... Menə bu kən kilde. Min, Ajasufiənen başьna təreklər təşergən tərene taqar əcen yzem kebek tərek-tatar qəskərlərе belən berdən ber tərek ilen saqlьj torqan tuqannarьm tərekl ərgə qarşь suqьşьrqa, alarnь yterergə, artьnnan kilə torqan tege urьs təresenə jul acarqa kirək?... Menə min ber tərek ulь tərek, altь jəz jьllьq tərek — urьs tartьşmьnьn in aubr kənnərendə urьs safьnda bulьp, millətе, istiqlallьqь əcen çanьn fida itə torqan təreklərnen in neckə çiren, in zəqif noqtasьn tabьp, urьs qьlьcь belən şul tarixi tartьşnь kisərgə tieş, nik?... Anьn kyzenə jəş tьqьldь. Tauьşь bozьldь. Çenki min Mirxəjdər Timerqəli genə tygel. Min urьs orudiəsenen polkovnigь — Mirxəjdər Timerqəlief!

Anьn kyzennən jəş məlderəp aqtь. Ul ber ni əjtergə belmicə utьrdь. Bəten tirə-jyn aptьrap, qatьp qaldь. Timerqəli balalarca itterep çьlauьnda buldь. Hər keşe şeltəle kyzləren Fəridəgə tekəde. Tauьşsьz-tьnsьz kəjencə polkovniknьn çьlauьn Qor'an tьnlaqan kebek, ixlas belən, tirən ber əhəmiət belən tьnladь. Ber azdan Əsmabikə aqrьn qьna сьqьp ber сьnajaq su kiterde. Timerqəli berdən şunь ecep çibərde, yzen yze ber az tupladь, ajaqqa qalьqtь. Keclənep kəlgən tauьş belən: „Qartlьq basa, sengerlər tьnlamьj başlaqan" dide də kyreşə başladь. Fəridə yzenen qəjeben aqlar əcen kebek: „Bez əle polkovnik, sezgə muzьjka ujnarbьz dip tora idek, kitəsezdəmeni? Əle bit bik irtə, utьrьqьz. Zəjnəp ənə jana kəjlər də tabьp qajtqan ide". Şunьn artьnnan barda: „Utьrьqьz, utьrьqьz!" diep qьstarqa kereştelər. Bolaj сьqьp kitəse kilməgəngə, Timerqəli də qaldь. Taqь elgərege kebek pianina caqьldь. Zəjnəp çьrladь. Ləkin bu julь Fəridənen pianinasь taqь da monlьraq ujnadь, taqь neckərək janqьradь. Zəjnəp tauьşьnda çьlau, sьqranu tojqьsь taqь qujьraq sizelde. Kicnen jartьsь ytkəc kenə Timerqəli əjgə taba quzqaldь.

Arьslan qailəse genə bik ozaq berberennən ajrьla almadь. Bik ozaq alar Timerqəline səjləde. Həmməse yzencə təfsir itte, həmməse anarqa qarşь taqь ber tirən xərmət biləde. Ləkin Fəridədə yze anlamaqan ber xis ujandь. Ul şunьn məqnəsen belə almьjca tanqa qədər joqlьj almadь. Ul şul qart polkovnikta yze ujlaqan ber tərek qəharmanьn taptь. Ul anь səjde. Yzenə yze iqrar itə almasa da, ul anь səjde. Irtəgesen ujanьp kitkəc tə Fəridənen başьna kilgən fiker, taqь şul uq: tərek çəfhəsenə tutaş bulьp kity buldь. Ul anda ni bulacaqьn belməsə də, urьs suqьşь qьrьndaqь tutaşlarnьn tormьşьnьn bik tatsьz, təmsez ikənen belsə də, anь əllə nərsə əsterəde. Anlaşmaqan ber kec anь şunda taba ette, tərtte. Anarqa tərek dənjasьnьn zur ber məs'ələse şunda xəl itelə kebek buldь. Tərek dənjasьnьn jəşəye, jəşəməye eşe şunda qaralacaq kebek tojьldь. Tərek dənjasьnьn əle urьslarqa, əle qtajlarqa, əle qərəblərgə, əle farsьlarqa əməce bulьp jərye, jəisə yz başьna yze tora başlap, yz bajraqьna xezmət itə başlauь, şundan başlanacaq kebek buldь. Şundaqь qьrьq tərle tərek qəbilələrennən çinalqan tərek qəskəre şunьn ojьtqьsь bula, şul urьs munderь astьnda zur tərek ruxьn saqlьj torqan polkovnik Mirxəjdər Timerqəli şunьn ber bajraqdarь bula kebek xis itelde. Yzenen ber tərek qьzьnьn milli vazifasь, nindi qarşь keclər kilməsə də, şunda bulu diep başьna əllə nindi quət tuqьdь, berkette. Ul şul fiker artьnnan qubştь, ləkin qailəsenen təmam qarşь kilye həmdə yzenen monaca barqan tirə-jynenen, bəten tərekce aqьmnarьnьn monьn bu eşenə urьs əməcelege diep kenə qarauь anь borcьdь, anь сьqa almas urmanqa suqtь. Ul alaj ujladь, bolaj ujladь hic ber tərle сьqьş taba almadь. Polkovnikqa barьp jalьnьrqa, jalvarьrqa buldь. Tərbiəse ana irek birmədе. Atasь-anasьna syz tьnlatьrqa buldь. 20—25 jьl ber bujdan bu qailənen urьslarqa qarşь doşmanca eşləngən fikrenə barьp bəreləcəgen xis itte. Dus-iş çiьp, çьrjan acьp „çəfhəgə" digən ber şiqar aşasьnnan ytməkce buldь. Bəten tərek mənyrenen suqьşqa bajkutlarьna qarşь ber eş eşli almajacaqьn, kin bu aqьmqa qarşь jəzə almajacaqьn sizende. Ləkin barasь kily, maniq kybəjgən sajьn arttь. Başь zur ber yz syzlek belən şunьn jullarьn ezləyendə dəvam itte.

Menə işektə qьnqьrau qaqьldь. Kem bar ikən, kem kilə ikən digən kebek qolaqьn saldь. Əjdən ber kem də işekkə taba barmadь, işek acьlmadь. Ul ni buldь, əni qajda? Xezmətce qьz qajda digən fikerne xəl itə almadь, ikence mərtəbə taqь quətlerək işek şaltьratьldь. Ul ber kem juq kyrəsen dip qьzu-qьzu kiengələp, işekkə barьp əlgermədе, taqь əcence mərtəbə bik əzьn qьnqьrau şatьratьldь. Işek jarьqьnnan ul telegram taşucьnь kyrde. Acar-acmas telegram, məstəqəçil, qul qujьqьz, dip işekkə ber kəqəz tərtelde. Fəridə qaramajьnca qьna qul qujdь, qaramajьnca qьna telegramnь actь: „çomqa kənsez julqa сьqa almьjm, vaqtьn bulsa kət. Isən, bik səjendem, ybəm. Qьzьn Səjem". Fəridə ber uqьdь, anlamadь, ike uqьdь, anlamadь. Adresьn qaradь, yzlərenə сьqtь, taqь uqьdь. Məqnəsennən polkovnikqa ikənen anladь. Keşe telegramьn acьp uquь əcen polkovnik aldьnda taqь ber gənahь eşləde kebek xis itte. Taqь qьzardь, taqь byrtende. Əti, əni dip ətisen ezləde, ənisen qaradь. Bar da tərle eş belən сьqьp kitkəngə, əjdə ber kemne də taba almadь. Şul telegramnь xəzer yk belgerty, xəzer yk polkovnikqa əjty vazifasь dip ujlap, telefonqa captь. Telefon kitabьnnan, qolaqьnьn ocьna kerep qalqan, otelnen nomerьn ezləde. Telefon suqtь, məşqul bulьp сьqtь. Ber azdan taqь qaqtь, əllə nindi ber bjuro belən telefon totaştь. Fəridə anь kəckə əzde. Əcence mərtəbəsendə otel kontorьn taptь, ləkin anьn sorauьna qarşь telefonqa əllə nindi ber ərmən kilep, tərle təmsez syzlər səjlərgə kereşte. Fəridə qьzdь, aculandь, telefonnь əzde. Taqь şaltьrattь, menə taqь kontorqa bireldе, andan polkovnik Timerqəlief xəzer genə vokzalqa kitte dip çəvap aldь.

Fəridə ozaq ujlamadь, qьzu-qьzu kiende də vokzalqa captь. Barьp çitə almau qurqusь berlə məşqul bulqanqa, bolaj baru jararmь, jaramasmь digən fikerlər anьn başьna da kilmədе. Vokzalqa barьp çitkəc kenə ul ikelənep kitte. Bu nicek bulьr, bu ni, ul ni dip anlar digən ber şəbhə ujattь, ləkin ul şəbhə də kitep barmasьn digən uj berlə bik tiz onьtьldь. Fəridə başь, kyze berlə menləp keşe arasьnnan Mirxəjdərne ezlərgə totьndь: anda captь, monda captь, bufetqa kerde, platformaqa сьqtь, taba almadь. Vagonnarqa kerep ezləməkce buldь; işekkə tьqьlqan xalьqtan ytə almadь. Menə ul ber tərəzədən polkovniknьn başьn kyrep qaldь. Başь juqalsa da, ul şunda barьp, tərəzəne şaltьrattь. Elgərе ber səydəgər torьp qaradь, Fəridəne tanьmadь bulьrqa kirək, kitte; andan son ber jəş əfisər qaradь, ul kəlgən jəz berlə Fəridəgə əllə nərsə əjtte, mьqьn sьpьrdь. Fəridə qьcqьrьbьraq polkovnik Timerqəlief dip caqьrdь. Əllə bik qatь qьcqьrdьmь, əllə ittifaqi qьnamь, berdən tərəzədə polkovnik kyrende. Fəridəne kyry berlə: bu ni buldь, əllə сьnda bu qьz kitərgə dip kildeme dip unajьsьzlanьp qьna qarşь сьqtь. Fəridə kyreşer-kyreşməs: „menə sezgə telegram, əjdə ber kem də juq ide, min ətigəder dip belep actьm, qafu itegez" dide. Timerqəli telegramqa səjenep kitep: „rəxmət, rəxmət, bik zur rəxmət, məşqatləngənsez" dip Fəridənen qulьn qьstь. Fəridə: alaj bulsa aculanmadьqьz, min qurqьp kilgən idem; əle kicə də min sezne unajsьzlattьm, qafu itegez" dide. Timerqəli, qьzьndan alqan telegramqa səjenep kitkəngə: „ul ni digən syz, rəxmət, rəxmət, menə qьzьm kiləcək, inde min kətə almam. Beləsez, yzen ozata kyregez. Andan tutaş, min inde anь ike jьl kyrgənem juq, kem bulqandьr belmim, institutta

uqьdь, sez anarqa milli jaqtan tə'sir itərgə tьrьşьqьz. Jəş keşe bit, belep bulmьj nindi aqьm artьnnan aqa torqandьr... Yzem rus əməsenə bik kyp jərdem. Qьzьm alaj bulmasьn inde... Uqlьm da şul əməgə ərəm kitte... Menə yzegez təsle bulsьn ide" dide... Fəridə: „alaj bulqac nik soꞑ sez minem frontqa baruьmnь teləmisez?" dide. Polkovnik aptьradь: „teləmim tygel; anda sezgə urьn tygel dim, sez anda juqqa ərəm bulu ixtimalьqьz bik jaqьn. Ujnaqan ber jədrə, ketelməgəndəge ber sənge suqьşь... taqь beləsez, qəskər suqьşta bik bozьlqan... nilər-nilər bulu ixtimalь bar... Şunьꞑ əcen genə, başqa ber səbəp juq". Fəridə: „juq polkovnik, minem kyꞑelem şunda omtьla, şunda əllə nərsə tabar kebek bula... şunda baru miꞑa tieş ikənen, farьz ikənen kyꞑelemneꞑ əllə qajber çire toja. Bəten barlьqьm şunda barьrqa çan ata... əllə nindi ber tauьş Fəridə bar! bar! dip tora. Min polkovnik, bygen tən bujь şunь ujladьm, joqlьj almadьm, hic julьn taba almadьm. Rəxsət biregez polkovnik, barьjm inde!" dide də polkovniknьꞑ qulьn tottь.

Yzendən başqa kemdə belmi torqan başьndaqь plannь, yzeneꞑ frontta eşlərgə dip kisterep qujqan qərarьn, şul jəş qьznьꞑ, monda qьna ocьratqan jəş qьznьꞑ, kyꞑeleneꞑ əllə nindi ber qьrьjь berlə sizengənen belde və şul tereklek eşendə yzeneꞑ terek ruxь berlə qatьşьrqa omtьluьn kyrde... ul ecemnən: dimək, minem fikerem keşelərneꞑ kyꞑellərenə ut sala torqan, jərəklərenə dərt sala torqan ber milli eş. Dimək, minem bu eşem, tuqrь eş!... Fəridəneꞑ çan kyꞑeldən barьrqa teləyenə də ecennən səjende, kəjefləndə. Fəridə, şunь kyrgən kebek taqь ber mərtəbə: „barьjm inde soꞑ!" dide. Polkovnik: „alaj bulsa menə nicek, əgər ətiegez, əniegez riza bulsa və ~~əndər, başqa~~ ber adьmda atlamasqa syz birsəgez..." Fəridə: „birəm, birəm" dide. Polkovnik: „taqь ber şartь bar: sezgə auьrlьq bulacaqьn sizgəc tə qajtarьp çibərergə bulsam, qarşь kilməsəgez...". Fəridə: „juq, kilməm..." dide.

Timerqəli terən kitygə kypme vaqьt barlьqьn soraştь da, bufetqa kerep Arьslan Ylməs uqlьna Əsmə xanьmqa Fəridəne Səjem berlə çibərsələr bəten məs'yliətne yz əstenə alacaqьn, yz balasь kebek məqamələ itəcəgen, qaj vaqьt caqьrsalar şunda qajtaracaqьn bəjan itte. Ştabtaqь ber tyrəgə Fəridəgə kəqəzlər xəzerləy xaqьnda ytenecle ber kəqəz də jazdь. Ike xatnь da bergə salьp, paketnь məherləp, Arьslan Ylməs uqlьna tapşьrьrqa dip, Fəridəgə tottьrdь. Səjem kilgəc tə miꞑa telegram birsen, sьqьbqьzdan mine xəbərdar itegez. Nicek tə monda Səjemneꞑ ozaq qalmauь tieş ide dide... Aqtьq qьnqьrau qaqьldь. Polkovnik zur ujlarnь ujlap, çəphəgə (suqьş qьrь) taba. Fəridə də şul uq uj berlə əjenə taba jynəlde. Ləkin ikeseneꞑ də ujlarь tərle bulsa da, xiallarь ber ide, omtьlqan qajələre ber ide... Tereklek ide...

(Dəvamь bar)

Keşe qajsь planetada auьrьraq?

Əgərdə keşe başqa planetalarqa ocьp bara alsa, keşeneꞑ auьrlьqь tərle planetalarda tərlecə bulьr ide. Məsələn, çirdə keşeneꞑ auьrlьqь 70 kilogram bulsa, Ajda barь 11, Marsta — 26, Merkuridə — 29, Jupiterdə — 177 həm Qojaşta —1933 kilogram bulacaq. Bu çir belən planetalardaqь nərsələr auьrlьqnьꞑ ajьrmasь, alar təzeleşendə bulqan tьqьzlьq ajьrmasьnnan kilep cьqa. Şuꞑa kyrə də, əgərdə bezneꞑ çir keşese Marsta bulsa, ul yzen çinel sizy həm hava tьqьzlьqьnьꞑ dərəçəse başqa bulu arqasьnda, çirdəge kur'jer pojezdlarь tizlegendə jəri alьr ide.

Bez atabьz belən

(Tatar legionь komandirьna baqьşlьjm)

Kəzge kenneꞑ sarь jafraqьdaj,
Şiꞑep barqan caqta integep,
Ozьn kennər bujь eşləp arьp
Ber sьnьqqa təmam tilmerep.

Nicə meꞑnər ənə qorban buldь,
Tyzə almadь qibn xəllərgə.
Şundьj auьrlьqtan Sin qotqardьꞑ,
Sin alьndьꞑ bezne zəllərgə.

Sineꞑ bəjek eşeꞑ bezneꞑ əcen
Ontьlmaslьq tarix bitləre,
Ə syzləreꞑ bezneꞑ jəş kyꞑelne
Zur şatlьqlar belən ciklədə.

Jəşə atam, Sineꞑ qart kyꞑeleꞑ
Cəcək ata bezneꞑ jərəktə,
Matur itep birgən kiꞑəşləreꞑ
Kəclər birə bezneꞑ beləkkə.

Rəxmət atam Siꞑa, bir qulьꞑnь,
Qartlac kyꞑeleꞑ Sineꞑ bezneke.

Bez atabьz belən, diep şiqer jazam,
Bu çьrlarьm minem Sineke.

Jəşə atam, bezneꞑ kykrəklərdə,
Sin jəşərep cəcək atasьꞑ.
Onьtmaqьz, duslar, ataqьznь!
Kem onьtьr tuqan atasьn.

Sineꞑ çьrcьqlar basqan jezləreꞑdə
Səjy kise ujnьj sizəm min,
Ə kypne kyrgən ujcaꞑ başlarьnda
Kəmeş cəcləreꞑne kyrəm min.

Ajrьlsam da tuqan illərəmnən,
Ajrьlsam da ata-anamnan,
Bir qulьꞑnь, atam, ajrьlmasqa
Çьr çьrlauсь tatar balaꞑnan.

Menə rəxmət Siꞑa, bez jaꞑadan
Sineꞑ qulda tuqan bala bez,
Tatar xalqь əcen qanlь kərəşlərgə
Bez atabьz belən barabьz!

A. SABIT

Tatar batьrь

Qaraꞑqь tən, əzleksezdən haman,
Utlь tuplar şartlap kildelər.
Taꞑ sьzьlqac, qojaş cьqqan vaqьt,
Sanitarqa xəbər birdelər.

Buşqa-buşqa, fəqət xəbər ity,
Ul isergən, kilməs aꞑьna.
Aq kylməgen qan taplarь basqan,
Iptəşləre kilde jaꞑьna.

Xərəkətsez batьr, xərəkətsez,
Məꞑgelekkə kyzlər jomьlqan.
Xalqьm əcen aqtьq qanьn birgən,
Qanlь okopqa kerep jьqьlqan.

Un doşmanqa qarşь jalqьz kərəşte,
Unьsьn da saldь turaqlap;
Jauьz uqlar soꞑьnnan qəmeren kiste,
Uraqan ide doşman kyməkləp.

Ni eşləsen, ul, jərəge tipməgəcten,
Qan jullarь qanqa susaqac.
Kilməs inde aꞑьna, batьr jeget,
Məꞑgelekkə talьp joqlaqac...

Jəhydlərgə qarşь qoral janap,
Irek daulap cьqtь kərəşkə.
Qalmas anьꞑ julda vasiəte,
Ireşə almasa da yze teləkkə.

Sin ylsəꞑ də, batьr, sineꞑ əmeteꞑ
Jərəklərdə bezneꞑ saqlana.
Tьnьc joqla, izge julda yldeꞑ,
Million batьr sineꞑ julьꞑda!

G. MOQAMAJ

Iske jьl syzləre

Tartьşьp, kən tən belən,
Ylə qəmergə iske jьl.
Qaldьrьp tarix bitendə:
Eş, vaqьt turьnda çьr.

Xuş kiləseꞑ, gyzəl batьr,
Kil utьr aq təxtemə.
Kənnəreꞑ bulsьn şatlьqlь
Eşcən xalьqlar bəxtenə.

Zur, auьr, qatь kərəşneꞑ
Dəvamь siꞑa qala.
Alqa bar, lacьn şikelle,
Alsu taꞑnarqa taba.

Qarşьꞑda jьrtqьc çьlannar,
Barsьn da turaqla, kis.
Qorьsьn jəhyd toqьmь,
Zəlləmə bersen də hic.

Boqauda jatqan millətlər,
Tilmerep jardəm kətə.
Kyr, ənə suqьş qьrьnnan
Jəş legionnar ytə.

Alar teli illəreneꞑ,
Xalqьnьꞑ azatlьqьn.
Tьꞑlamasqa məꞑgegə:
Sьqranu, qəzap çьrьn.

Zur əmetlər, kyp teləklər
Baqlaqan xalqьꞑ Siꞑa.
Cьn kyꞑeldən ləqnət uqьp
Bol'şevik dənjasьna.

L. XƏJRYLLIN

Tatar qьzь

Saqьnu

Min genəme şulaj saqьnam mikən
Tuqan ilneꞑ kələc qьzlarьn,
Ix, tьꞑlasaꞑ ide səjekleꞑneꞑ
Taqьn da ber dərtle çьrlarьn.

Sьrьp alьp ypkən caqlarьnda
Auьzlardan ballar tama ide,
Qьsьp alьp qocqan caqlarьnda
Kykrəklərdə utlar jana ide.

Irtənge taꞑ kebek alsulanьp
Maturlana ide kəlgəndə,
Aculansa yze usal ide
Qьşlarьnda iskən çildən də.

Əkiəttəge soltan qьzlarьdaj
Matur ide anьꞑ kyzləre,
Taꞑ sanduqaclarь sajraqandaj
Jaqьmlь ide anьꞑ syzləre.

Nigə saqьnmasqa: eşkə batьr,
Təskə matur, kələc il qьzьn,
Barьr jullarьmnьꞑ majaqьsь
Tormьşьmnьꞑ jaqtь joldьzьn.

L. XƏJRYLLIN

Əjdə bezneꞑ belən

Kərəşəbez bəten kəcne salьp,
Cənki izge bezneꞑ julьbьz.
Irek əcen kərəş julьnda
Aqsьn bezneꞑ jəşlek qanьbьz.

Bez ylsək tə, kymelsək tə,
Bezneꞑ eşlər məꞑge juqalmas.
Bu kərəştə aqqan jəşlər qanьn
Hic ber tarix aqьmь jua almas.

Bu kərəştən cittə qalu
Ojat bulьr xalьq ulьna,
Əjdə, tuqan, bezneꞑ belən
Irek əcen kərəş julьna!

Ş. NIQMƏTI

Kyrenmi torqan kyzlek

Germaniə optikasь xəzergə qədər qullanьla torqan piala kyzleklər urьnьna, kyzgə kyrenmi torqan kyzleklər eşləp cьqara başladь. Bu kyzleklər pialadan həm şulaj uq soꞑqь vaqьtlarda jasalma sьmaladan jasalalar. Kyzlek kyz almasьnьꞑ zurlьqьna qarap eşlənə həm turьdan turь kyz almasьna kiderelə. Anь kiy əcen əske kyz qabaqьn kytərergə həm şul uq vaqьtta asqa qararqa kirək. Kyz almasь belən kyz qabaqь bulqan ajьrmaqa, kyz almasьn qaplap, kyzne berdə auьrttьrmьjca jasalma kyzlek kerep utьra. German qalimnəreneꞑ bu məhim bulqan ujlap tabularь kiləcəktə kiꞑ kyləmdə qadi tormьşta taralacaq.

Qazanda xəçi Məxəmmətçan Nazir uqlь Qazakof tarafьnnan 1878 neç jьlda salьnqan məçet

Londonnьꞑ borcьlь

Təhran konferensiəse vaqьtьnda Londonda tiz arada çinep cьquqa ьşanьc bik zur ide. Ləkin soꞑqь vaqьtta bu illyziə, kiresencə, qadəttən tьş zur borcьluqa həm qurquqa əjləndə. Kөncьqьş frontьnda qotьrqan bol'şeviklar hөcymen həm ingliz-amerikalь hava gangsterlarьnьꞑ german tьnьc şəhərlərenə qarşь hөcymnəren, Germaniənen salqьn qanlьlьq belən kire qajtarьp torua, plutokratlar lagerьnda zur borcьlu tudьra.

Kyrəseꞑ, xəzer Angliədə Adol'f Hitlernen: „Bu suqьşta çinəycelər həm çinelycelər bulmajacaq. Barь tik isən qalqannar həm juq itelgənnər genə bulacaq“ digən tezisьnьꞑ məqnəsen aꞑlьj başladьlar bulsa kirək.

Bu məs'ələgə qarata „Deili Meil“ gəzitəsenen xərbi kyzətycese Liddel' Xart tybəndəgecə jaza:

„Suqьş — ber jaqьnьꞑ tamam xəlsezlənye belən genə betəcək. Jəisə bu suqьşnьꞑ jazmьşьn jaꞑa kөcle qoral qullanu qьna xəl itə alacaq. Germaniə bu qoral belən fajdalana alunьa betən mөmkinleklərə bar. Bez Italiədən çinelye arqasьnda, beznen өcen kilgən unajlь şartlar belən tieşencə fajdalana almadьq. Başta bez — ber syzsez birely — digən aqьlsьz lozungьnь qullandьq həm xərbi komandalьqnьꞑ artьq dərəcədə saqlau belən, əkren xərəkət itye arqasьnda nətiçəsez vaqьt ytkərdek“.

Liddel' Xartnьꞑ pissimistik fikerləren qabatlap, „Njus Kronikl“ xəbərcese Kemmings:

„Betən London xalqь Germaniə tarafьnnan kitereləcək tyləy səqəte turьnda sөjlilər. Çir astь timer jullarьnda, avtobuslarda, ььraxanələrdə, xalьq arasьnda Germaniənen ingliz-amerikalьlarnьꞑ hava terrorьna nindi çəvap birəcəge turьnda tuqtausьz fiker alьşular bara“ dip jaza. Kommings bu məs'ələgə qarata yz fikren belderep: „Hava terrorь өcen Angliədən yc qajtaruьь Germaniə tarafьnnan tormьşqa aşьrьlacaqь hic şiksez“ di.

Angliədə, Germaniənen „qurqьnьclь rəveştə tьnьclьq“ belən eşləp jatuь bik qatь borcьlu tudьra. Britaniə dəvlət idarələrendə, Berlingə qarşь bulqan hava hөcymnəre nətiçəsendə, Germaniə vaqьttan elegrək yzenen plannarьn acarqa məçbyr bulacaq diep ujlьjlar ide. Ləkin alarnьꞑ kөtkən teləge tormьşqa aşmadь. Germaniə matematika dөreslege belən yzenen totqan teləgenə jul tota. London bajlarь həm cit dəvlət ilcelərə sizdermicə genə yzlərenen mileklərən Londonnan kycerə başladьlar. Londonda həm kөn jaq Angliədə kyp sandaqь xərbi bylеklərne kycery nətiçəsendə, şəhər xalqьn azьq-tөlek belən tə'min ity bik auьr xəldə tora. Aşamlьq nərsələrenen bəjəse artьq dərəcədə kytərelde. Şəhərdə „qara birza“ kin xərəkət itə.

Şulaj itep, London xalqь zur qurqьnьclьq astьnda kiləcək daulьnь kөtə.

AQŞ-nьꞑ kөnjaq amerika eşlərenə tьqьlu

Amerikanьꞑ tьşqь eşlər ministrь Kordel Xəll Amerikanьꞑ utьrьş komitetьnda, eş başьna yzgəreş julь belən kilgən kөnjaq Amerika xөkymətləren AQŞ tanьrqa isəpləmi, dip belderde. Bu amerika notasь-dip ajruca basьm jasap əjtte Xəll'-Argentina belən Boliviədən başqa betən kөnjaq-Amerika dəvlətlərenə çibərelgən. AQŞ-bu dəvlətlərnen xөkymətlərenə qarata qarşь pozitsiəne şunьꞑ belən bilgeli. Betən amerikanьꞑ utьrьş komitetь rə'ise d-r Alberto Gvani yzenen Xəll qa çəvabьnda şulaj dide: „kөc belən xərəkət itə torqan totalitar elementlarnьꞑ kөnjaq Amerikada yzlərenen joqьntьlarьn taratu qurqьnьcь kyz aldьnda tora“.

Ni өcen min bol'şeviklar vlastьnьꞑ doşmanь?

Min, Russiə xalьqlarьnьꞑ grazdannar suqьşь frontlarьnda irekle sotsialistik dəvləten təzy xoquqьn, Russiə belən idarə ity xoquqьn, xezmət iələrenen Sovetlar vlastьna xoquqьn jaulap alqan kөnnərdə tuqanmьn.

Minem berence tauьşьm işetelməgən, cөnki min tuqan auьlda qьr tuplarь şartlap torqan həm minem tuqan kөnemdə aqlar auьldan qulьp cьqarьlqan, ə alar urnьna qьzьllar kergən.

Minem əti-ənilərem nen, dimək minem də, içtimaqi jaqtan cьqьş in „qьzьl“ bulqan: minem ətiem aul uqьtucьsь, jarьm igence, babajьm jarlь igence, qөmerenen kyp өleşen „jalcьlьq“ta ytkərgən. Minem qajləm Sovetlarnь, ə annan soꞑ bol'şeviklarnь, in jaxşь өmetlər belən qarşь aldь. Minem əti uqьtucьlьqqa bik auьr qiьnlьqlar həm məxrymleklər belən ireşkəc, yze də, anьꞑ tuqan auьlь da bəxetle həm baj bulьr vaqьt çitte — dip ujlaqan.

Min Sovet məktəbendə uqьdьm, pioner bulьp tordьm, Sovet FZUsьnda uqьdьm, Sovet zavodlarьnda eşlədem, qьzьl qəskərdə xezmət ittem, Sovetnьꞑ urta uqu jortьnda uqьdьm.

Minem betən tormьşьm Sovet şartlarьnda uzdь, minem betən belemem həm tojqьlarьm Sovet şartlarьnda tudь. Min bik kyp aulьlarda, şəhərlərdə, bik kyp zavodlarda, kolxozlarda, Sovet idarələrendə buldьm. In cuar Sovet keşelərə tərkemenen tormьşlarьn kyrdem. Minem duslarьm həm xezməttəşlərem Sovet ilenen igencelərə, eşcelərə həm xezmətkərlərə ide. Min profsojuz əqzasь bulьp tordьm, mestkomnarqa əqza bulьp sajlandьm, „Stalin konstitutsiəse“ cьqqannan soꞑ sajlaularqa qatnaştьm. Min Sovet şartlarьnda qьna həm tik Sovet keşelərə arasьnda qьna jəşədem, ə min bol'şeviklarnьꞑ doşmanь!

Ni өcen?

Bol'şeviklar tarafьnnan Sovetlar tezeləse xezmət iələrenen tormьşьn jaxşьrtu өcen barlьqqa kiterelməgəngə min adьm sajьn teşengənem, xezmət iəse Sovet ilendə xoquqsьz, anь jьldan jьl haman kybrək eksploatirovat itələr, SSSR da sotsializm juq həm bulmas ta, xezmət iələrenen yz vatannarь juq, anьꞑ vlastь juq, irekle tormьşqa xoquqь juq, xosusi milekkə həm vөçdanqa xoquqь juq ikənlekkə adьm sajьn nьqьraq teşenə kilyem səbəple min bol'şeviklarqa doşman!

Adьm sajьn min jalqan işettem həm mine adьm sajьn jalqannarqa məçbyr itələr ide. Grazdannar suqьşьnda keşelərnen kirəksezgə ylyləren kyrdem. Min betən çirdə də sotsializmqa oşau qьna kyrdem.

Min monь kyrə idem, aꞑlьj idem, toja idem. Ləkin ul xaqta sөjlərgə xaqьm juq ide. Ylem qurqьnьcь astьnda min SSSR daqь şatlьqlь tormьş turьnda sөjlərgə jaki betenləj sөjləməskə məçbyr idem.

Həm menə min bol'şevistik sistemanьꞑ, kommunizmnьꞑ həm anьꞑ idejallarьn yzlərendə jərtycelərnen doşmanь!

Leg. T.

„Bөjek marşal“

Məskəydən xəbər ity bujьnca, Stalin yzenə jaꞑa titul birgən. Xəzer „xalьqlar atasь“ marşal qьna tygel, ə rəsmi rəveştə „Bөjek marşal“ dip atalacaq.

Tatar legioncьь xərbi ejrəny vaqьtьnda

Japoniə—Amerika Suqьşь

„Utraudan utrauqa“

Tьn okeanda Japoniə torpedolarьnьꞑ şartlauьna qaraqanda, kөncьqьş frontьndaqь tuplar tauьşь, jəisə Italiə frontьnda german ocqьclarь xərəkətenen bezgə jaxşьraq işetelylərə həm jaqьnьraq tə'sir qaldьrularь bilgele ber tabiqi nərsə. Ləkin xəzerge kөndəge suqьşnьꞑ ber qomumi xərəkət bulььn istən cьqarьrqa jaramьj. Tөrle suqьş qьrlarьnda bulqan operatsiələr ber-berse belən nьq bəjlənəştə ytkərələr. Şuna kyrədə, qomumi stratigiə xəlenə, Tьn okeanda başlanqan kөcle dingez suqьşlarь Dneprda barqan qatь suqьşlar kebek yk tieşlecə tə'sir itələr.

Өstən qaraqanda, japonnarnьꞑ Buganvilemdə 4 Amerika linkorьn batьrularь bezne artьq qьzьqsьndьramь? Bilgele qьzьqsьndьra.

Tьn okeanda 4 linkornь juqaltunь Ruzveltqa nicek bulsa da qaplarqa kirək. Əgər bu linkorlarnь Atlantik okeanьnnan alsan, monьꞑ nətiçəse şul uq vaqьtta andaqь operatsiələrgə yzenen tə'siren kyrsətəcək. Kyptən tygel genə amerikalьlar ber zur eskadralarьn Urta dingezdən Tьn okeanqa — Japoniə flotьna qarşь suqьşqa kycergənnər ide. Monьꞑ arqasьnda alarnьꞑ Urta dingezdəge kөclərə zur juqaltularqa ducar buldьlar. Şulaj itep Tьn okeanda bulqan hər ber udar Jevropa frontьna yzenen tə'siren qaldьrьp kilə.

Tьn okeandaqь suqьşnьꞑ barьşьn acьqьraq aꞑlau өcen çəqrəfiə xaritasьna kyz salьrqa kirək.

Tьn okeannьꞑ kөnbatьş jaqь xisapsьz kyp bulqan sanda utraular belən cuarlanqan. Juqarь tөn jaqta bu utraularnьꞑ bersendə Japoniə utraularь toralar. Xəzerge kөndə batьr japon soldatlarь, yzlərenen sөjekle vatannarьnnan jьraq torqan utraularda, yz xalqьnьꞑ tьnьclьqьn, kiləcək jazmьşьn saqlьjlar. Japoniənen saqlanu sьzьqь ilnen betən əjlənəsendə jьraq tirənlekkə taba suzьlqan.

Bu sьzьq Vladivostoktan başlanьp, gigant Qtaj dəvlətenen ecendə Birma aşa, Britaniənen betən iqtisadi ьşanьcь bulqan Hindstan cigenə kilep terələ. Kөnjaqta Hinde Qtaj, Malaj jarьm utrauь, Fillippin utraularь tərkeme həm Avstraliə qorь çirennən jьraq bulmaqan Hind okeanь belən Tьn okean julьn qaplap torucь Borneo, Sumatra, Java utraularьnda toralar. Şulaj itep, tybən kөn jaqta ingliz-amerikalьlarnьꞑ Japoniəgə qarşь kөrəşy tajanьcь bulьp barь tik Avstraliə materigь qьna qala həm monda alarnьꞑ tөp kөclərə tuplana.

Jьraq kөncьqьşta suqьşnьꞑ berence fazasьn otu arqasьnda Tьn okendaqь in mөhim utraular barsь da Japoniə xərbi kөclərə qulьnda toralar. Pirel' Xarborədəqь kөtelməgən udar belən japonnar Amerika flotьnьꞑ in kөcle өleşen juqqa cьqardьlar. Bu udardan ajaqqa basar өcen amerikalьlarqa qajət kyp vaqьt kirək buldь. Bu juqaltularnь qaplar өcen, Amerika verfьlarь, zur aşьqьclьq belən, jaꞑa suqьş kimələre təzergə başladьlar.

Tiz vaqьt ecendə, inglizlər өcendə ytə qajqьlь kөnnər kilep çittelər. Qьsqa udar belən inglizlərnen kyp jьllar bujьnca təzelep kilgən xərbi nьqьtmalarь — **Gang-Kong** həm **Singapur** japonnar qulьna teşte. **Suqьşnьn berence fazasьnda ingliz-amerikalьlar Jьraq kөncьqьştaqь betən tajanьc noqtalarьnnan qulьlp cьqarьldьlar.**

Jьraq kөncьqьştaqь suqьşnьꞑ ikence fazasьn — transport өcen kөrəş — dip atarqa mөmkin. Avstraliə çirenə qədərə qulьqan ingliz-amerikalьlar yzlərenen jaralarьn dəvalьj, japonnar udarьnnan qotьlьp qalqan xərbi dingez kөclərən, qəskərilərne həm jaꞑa kilgən kөclərne tuplьj başladьlar. Qarşь hөcymgə xəzerlek başlandь.

Japonnar jьraq alqa cьqarьlqan utraularnь nьqьta, alarnь betən kirək bulqan nərsələr belən tə'min itərgə kereştelər. Şuna kyrədə, ike jaq ta, bu jaꞑa kөrəşkə xəzerlənу nicek tə bulsa doşman transportьna kybrək zarar kiterergə telədе. Ingliz-amerikalьlarnьꞑ transportь, japonnarqa qaraqanda ber az unajlьraq şartlarda xərəkət itərgə mөmkinlek aldьlar. Cөnki alar xəzer jьraq kөn jaqqa qьsьlqan bulsalar da, alarnьꞑ zur materikka tajanularь, japonnarnьꞑ ozьn jullar belən tөrle utraularnь tə'min itylərenə qaraqanda, kyp mərtəbələr transport xərəkəten çiꞑeləjtə ide.

Şuna qaramastan, ingliz-amerikalьlarqa Solomon utraularь tərkemendəge urtaca zurlьqta bulqan — Gvadalkanara utrauьna kery өcen 9 ajqa jaqьn vaqьt kirək buldь. Yz vaqьtьnda, **Japoniə ilennən 5000 kilometr jьraqlьqta bulqan, bu utraunь alu өcen japonnarqa monardan өc mərtəbə azьraq vaqьt kirək bulqan ide.** Tik

Bez azatlьq өcen kөrəşəbez

Bu — xəzerge bara torqan suqьş ber genə xalьqlarnьn bəxte өcen bulmьjca, bəlki bөten Jevropa xalьqlarьnьn bəxte өcen alьp barьla. Jaubz bol'şevizm yzenen qanlь qulьn Jevropa çirlərenə də suzьp, anda da yzenen terrorlьq eşen alьp barьrqa həm xalьqlarnьn ciklənməgən ireklek tormьşьn NKVD lagerlarьna əjləndererge həm anьn mədəniəten pьcraq ajaqь belən taptau səjasəten alьp bara.

Jevropaqa qarata şuşьndьj qəbaxətleklər eşləy həm anda yzenen qollьq boqauьn kierty өcen bol'şevizm 25 jьl bujьna ber tuqtausьz suqьşqa xəzerlənde. Anьn jaubzlarca eşləgən terrorlьqlarьn bez yz çilkəbezdə tatьdьq. Bol'şevizm yze jəşəgən 25 jьl vaqьt ecendə xalьqlarnьn kyrgən aьrlьqlarь, NKVD nьn terrorь — beznen jərəgebezdə hic synməslek, məngelek acu xise tudьrdь.

Xəzer bez Germanıə xөkymәte belən ber sojuzda torabьz. Beznen teləklər ber — jəhyd-bol'şevizmnь çir jozennen beterep, bol'şevizm qollьqьnda jatucь tuqannarьbьznь azat ity. Menə bu hər ber legioncьnьn maqtaulь eşe. Ilebez doşman qulьnnan azat itelmi torьp, bez qulьbьzdaqь qoralьbьznь taşlamasqa tieşbez. Bezgə birelgən qoral belən barlьq qarşьlьqlarnь da çinep, yzebeznen teləklərebezne ytəp cьqacaqbьz. Monьn өcen bezgə Germaniə həm bөten Jevropa xalqь yzenen nьqlь jardəmen kyrsətə. Bez Jevropa xalьqlarь belən nьq bəjləngənbez.

Bol'şeviklar, millətebeznen uqьmьşlь keşeləren Aziənen keşe ajaqь basmaqan urьnnarьna çibərdelər həm NKVD nьn qaranqь podvallarьna jabьp certtelər. Menləgən tuqannarьbьz tuqan illərennən ajrьlьp, jətim rəveştə jəşədelər. **Өjdə qalqan balalarь uram bujьnca soranьp, salqьnqa tunьp,** actan ylərgə məçbyr buldьlar jaki zur bəxetsezleklər belən auьr tormьş qəzabьna ducar iteldelər.

1928-30 ncь jьllarda aubl həm şəhərlərdə menləgən xatьn-qьzlar cəcləren jolqьp, jəş balalar jərəge cьqqandaj bulьp çьlaqan kennər — minem bygengedəj xəteremdə. Atasьn NKVD agentlarь mьltьq astьnda alьp kitkən vaqьtta, jəş balanьn: „Əti! Sin qajtmьjsьnmeni inde?" dip sorap yzenen keckenə qullarьn birep sonqь tapqьr isənləşy həm bu vaqьtta ətisenen, kyzennən aqьp cьqqan qanlь kyz jəşləren sertə, balasьnnan qөmerlekkə ajrьlqan minutlarьn kem genə ontьr! Bolar barsь da bezgə acьq bilgele.

Şulaj uq Sovet xөkymətenen jəhydlərne jaqlauьn da kyrdek. Qajda qьna barma, nindi genə ojьşmaqa kermə — anьn başьnda jəhydlər utьra ide. Ləkin şularqa qarşь kytərelep cьqu өcen beznen ajaq-qullar bəjləyle, qulьbьzda qoral juq ide. Yzebeznen syzebezne irekle rəveştə səjli almьj idek.

Bez xəzer irekle Germaniədə jəşibez. Ul, bezgə, bol'şevizmnan ycebezne alu həm tuqannarьbьznь qotqaru өcen mөmkinlek birde. Bez bu julda çinəcəkbez! Beznen tuqan ilebez, bol'şevizmnьn qanlь terrorь nətiçəsendə, xəzerge vaqьtta qan dingezenə əjlənde, menləgən tuqannarьbьz yldelər, qərip qaldьlar. Qan, jəş həm jətimnər sanь kennən-ken arta.

Bol'şeviklar, janadan alьnqan urьnnarda, aubllarnь jandьrьp, andaqь xalьqlarnь janadan Aziənen keşe ajaq basmaqan urьnnarьna konslagerlarqa ozatalar. Alar yzlərenen terrorlьqlarьn kennən-ken arttьralar.

Bol'şevizmnьn bu terrorlьqlarьna kem genə tyzep tora alьr? Kem, bu suqьşta yzenen ilen qotqarьrqa aş qьnmas!

Hər ber legioncь qulьna alqan qoralь belən bu terrorcь jaubz doşmannь çinep cьqqanqa qədər kөrəşergə tieş: Qurqaqlьq jəisə doşman qarşьnda qaltьrap qalu bulmasqa tieş. Tatar xalqь ber vaqьtta da auьrlьqlar qarşьnda qaltьrap qalqanь juq həm bez də qalmajacaqbьz!

Milli azatlьq өcen batьrlьqlarnь kennən-ken kөcəjtep, qan ecyce bol'şevizmnan ycebezne alьrqa həm **milli bajraqьbьznь tuqan ilebezgə alьp qajtьp qadaqancьqa qədər kөrəşkə, alqa, tuqannar!**

Legioncь Ytişef

Japoniə ocqьclarь Hindstan өstendə

Japoniə ocqьclarь Hindstandaqь ingliz aeradromnarьna hөçym jasaqannar. Bu hөçym nətiçəsendə 37 ingliz ocqьcь hava suqьşьnda bərep tөşerelgən, 30 ocqьc çirdə juq itelgən. Japonnar barь 3 ocqьclarьn juqaltqannar.

suqьşnьn ikence fazasьnьn azaqьnda qьna ingliz amerikalьlar operatsiələrenen tizlegen ber az kөcəjtə aldьlar. Ləkin bu xərəkətnen tizlegen „okeannarnь niсek jaulap alьrqa" kirəklegen kyrsətkən japonnar xərəkəte belən ber nicek tə caqьştьrьrqa mөmkin tygel ide. Syzdə bөjek, eştə buldьqsьz general Mak Arturnьn. Solomon utraularьnda, ber utraudan ikence utrauqa qurqьp sikerenye ingliz-amerikalьlarnьn nervalarьna bik nacar tə'sir itep kilde. Alar eşleksez generaldan mөhim caralar kyryne taləp itə başladьlar.

Bu vaqiqalərgə baqьşlanьp, 6 atna bujьna barqan, Kvebek konferensiəse ytkərelde. Cercil belən Ruzvelt, — inde çitte, bez xəzer cьn xərəkətkə kereşəbez, — diep bөten denjaqa iqlan ittelər. Berence qaraqanda, cьnnan da suqьş alar fajdasьna əjləner tesle ide. Avstraliədə, ken jaq utraulardaqь japon keclərennən ber nicə mərtəbə artьq xərbi kөc tuplap, ingliz-amerikalьlar qьsqa vaqьt ecendə Solomon utraularьn yz qullarьna almaqcь buldьlar. Ber yk vaqьtta tөrle utraularqa kөcle desant kөcləren tөşery başlandь. Өstən qaraqanda, alar Solomon utraularьnьn tөn jaq utrauь — Buganvil'gə çityləre belən yz teləklərenə ireştelər tesle kyrenə ide. Buganvil'dən son, **Bismark Pabual** arxipelagьndaqь japon kecləren urap alьp juq ity — ingliz-amerikalьlarnьn kyz aldьnda tordь. Ləkin məs'ələ alar ujlaqanca çinel genə barьp cьqmadь. Buganvil utrauь tirəsendə amerikalьlarqa kөtelməgən auьr udar jasaldь. Ike Amerika eskadrasь su astьna batьrьldь. **Pirl' Xarbordan** son, amerikalьlar өcen bu in auьr juqaltu buldь. Japonnar, qarşь hөçymnərne yzlərenə unajlь bulqan pozitsiələrdə jasaularь arqasьnda, ingliz-amerikalьlarnьn bөten plannarьn juqqa cьqardьlar. Şulaj itep, cьnbarlьqta, amerikalьlar qьcqьrьp maqtanqan caqta, japonnar dəşmicə genə eşləp jatqannar.

Suqьşnьn ikence fazasьnda Japoniə yz qulьna alqan çirlərne ber iqtisadi həm səjasi jaqtan nьqьtu belən tuqtamьjca, ajrьm noqtalarda qatь qarşь hөçym birerlek kөcle jodьrьqlar tupladь. Japoniə xərbi kөcenen xəzerlek nətiçəse xəzer acьq kyrende. Kөncьqьş Aziədəge suqьşnьn **өcence fazasь**, japonnarnьn zur unьşь belən başlandь. Bu çiny Japoniədən 5000 kilometr jьraqlьqtaqь çirdə buldь. **Tokioqa qarata bulqan jul — bik ozьn həm qurqьnьclь jul. Əlegə qədər ber genə armiə də mondьj qurqьnьclь jul aldьnda torqanь juq ide əle.** V. O.

German Xatьnь

Jəş telefoncь qьzlar

German xatьn-qьzlarь total' suqьşta aktif qatnaşalar. Frontnь suqьş qorallarь həm başqa nərsələr belən tə'min ity өcen tөrle zavod-fabriklarda eşlilər. Germaniə xuçalьqьnьn bөten bylekləren də xatьn-qьzlarnь ocratьrqa mөmkin. Fronttaqь german soldatь hər vaqьt ilnen anьn turьnda qajqьrtuьn acьq belə. German frontь həm tьjlь vatannьn kiləcəge өcen berdəm kөrəşələr.

Şəfqət tutaşlarь anatomiə ojrənydə

Fronttaqь soldatlarqa kiem xəzerləy

Jəş yəmerlər balalar jortьnda jaxşь tərbiələnələr

Nju-Jorkta hava trevogasь

Kyptən tygel genə, ber kicne, Nju-Jorkta kөtelməgəndə hava trevogasь buldь. Bөten saqlanu ojьşmalarь xərəkət itə başladьlar. Sonьnnan bu trevoganьn bөrelye səbəpsez buluь belende. Hava kyzətycelərе, doşman ocqьclarь şəhərgə hөçymgə kilə, diep xəbər itkənnər. Amerikalьlarnьn Germaniəgə qarşь „nerva suqьşь" alьp baru teləge yzlərenə qarşь əjlənə başladь. Kyrəsen, „Qurqaqqa, qaranqьda aqac ta aju bulьp kyrenə".

Alardan başqa barьp cьqmьj...

Angliə gazitəse „Deili Sketc" nьn kyrsətye bujьnca, suqьştan son səjasi həm xuçalьq məs'ələlərendə Jevropa belən elemtə eşe bujьnca SSSR da ajrьm komissiə tөzelgən. Bu komissiənen rəise jəhyd Majski bulьp, anьn jardəmcese itep Litvinof bilgeləngən.

Çavaplь redaktor leg. Qiam Qəlief.
Tatarische Zeitung „Idel-Ural".
Berlin W 7, Dorotheenstraße 64
Druck: Deutscher Verlag, Berlin.